

Професійна компетентність під час формування та підготовки товарознавців-експертів

Сівчук І. П.

*кандидат економічних наук,
старший судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України
вул. Степана Будного, 48, Тернопіль, Україна
orcid.org/0000-0002-9087-2181
sivchukira@gmail.com*

Ключові слова:

експерт, судова експертиза, компетентність, критерії оцінки рівня компетентності, показник рівня компетентності.

У статті розглянуто поняття змісту «професійна компетентність» та обґрунтовано, що сама сутність професійної компетенції визначається через її визначення. Проаналізовано її роль під час формування та підготовки товарознавців-експертів. Проведено оцінку критеріїв визначення компетентності судових експертів, які передбачають базову компетентність, індивідуальну компетентність і компетентність судового експерта конкретної експертної спеціальності. Встановлено, що в державних експертних установах професійна компетентність судового експерта перевіряється й засвідчується експертно-кваліфікаційними комісіями, які здійснюють свою діяльність відповідно до Положення Експертно-кваліфікаційної комісії та атестації судових експертів Експертної служби МВС. Розглянуто діяльність Експертно-кваліфікаційної комісії щодо питання працівників Експертної служби про присвоєння або підтвердження кваліфікації судового експерта. Розкрито зміст товарознавчої експертизи, що являє собою сукупність спеціальних знань, якими володіє експерт-товарознавець, вивчити та дослідити споживчі властивості товарів, визначити фактичний стан виробів, їхньої якості та на основі цього обґрунтувати вартість цих об'єктів шляхом надання незалежних компетентних висновків. Під час оцінювання висновку експерта важливим є питання оцінки компетентності та встановлено, що висновок судової товарознавчої експертизи є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні, який базується на таких принципах, як законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження. Встановлено, що висновок судової експертизи є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні, тому він повинен відповідати певним критеріям і базуватися на таких принципах, як: законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження. Запропоновано методику визначення показника рівня компетенції з урахуванням рівня спеціальних знань (рекомендовано у вигляді проведення опитування за допомогою тестів), стажу роботи експерта та складності експертиз (за складністю судова експертиза поділяється на просту, середньої складності та складну (особливої складності)).

Professional competence in the formation and training of commodity experts

Sivchuk I. P.

Ph. D. in Economics,

Senior Forensic Expert of the Sector of Commodity and Hemological Studies

Ternopil Research Criminal Expertise Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Stepana Budnoho str., 48, Ternopil, Ukraine

orcid.org/0000-0002-9087-2181

sivchukira@gmail.com

Key words:

expert, forensic examination, competence, criteria for assessing the level of competence, level of competence.

The article examines the concept of the professional competence and substantiates that the very essence of professional competence is determined through its definition. Its role in the formation and training of commodity experts is analyzed. The assessment of the criteria for determining the competence of forensic experts, which include basic competence, individual competence and the competence of a forensic expert of a specific expert specialty, has been carried out. It has been established that in state expert institutions the professional competence of a forensic expert is examined and certified by Expert Qualification Commissions, which carry out their activities in accordance with the Regulation of the Expert Qualification Commission and Attestation of Forensic Experts of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs. The activity of the Expert Qualification Commission on the issue of employees of the Expert Service regarding the assignment or confirmation of the qualification of a forensic expert was examined.

The content of commodity examination, which is a set of special knowledge possessed by a commodity expert, to study and investigate the consumer properties of goods, determine the actual condition of products, their quality and on this basis to justify the value of these objects by providing independent competent opinions. Evaluating the expert's conclusion, it is important to assess the competence and it has been established that the conclusion of the forensic commodity examination is one of the sources of evidence in criminal proceedings, which is based on such principles as legality, independence, objectivity and completeness of the examination. It is established that the conclusion of the forensic examination is one of the sources of evidence in criminal proceedings, so it must meet certain criteria and be based on such principles: legality, independence, objectivity and completeness of the study. There is proposed a method for determining the indicator of the level of competence, taking into account the level of special knowledge (recommended in the form of a survey using tests), the length of service of an expert and the complexity of examinations (according to the complexity of forensic examination is divided into simple, medium and complex (special complexity)).

Постановка проблеми. Реформування ринкових відносин в Україні призводить до зростання правопорушень та криміналізації суспільства в цілому. Під час розслідування та судового розгляду цивільних і кримінальних справ виникає необхідність у використанні спеціальних знань, що зумовлює формування та підвищення вимог щодо професійного рівня підготовки судових експертів. Тому проблема формування професійної компетентності зумовлює необхідність пошуку

способів удосконалення фахової підготовки судових експертів, включаючи і методичний підхід визначення та застосування показника рівня компетентності. Саме ці обставини визначили актуальність цієї теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням рівня та оцінки професійної компетентності судового експерта займалися багато провідних науковців, серед яких: М.М. Виноградова, Л.М. Головченко, М.В. Бабій, Н.І. Клименко,

Ю.К. Орлова, Г.М. Пилипенко, М.Я. Сега, О.І. Федоренко, С.О. Шевцов, А.Р. Шляхова, М.Г. Щербаковський. Враховуючи їх вагомий внесок у дослідженні цієї тематики, необхідно більш детально проаналізувати вплив рівня компетенції при формуванні та підготовці експертів-товарознавців.

Проте в сучасній науковій літературі не повністю розкрито питання щодо методики розрахунку показника рівня компетентності, який впливає на формування та підготовку судових експертів, що потребує подальших наукових досліджень.

Метою статті є поглиблений аналіз змісту поняття професійної компетентності судового експерта та обґрунтування методики визначення показника рівня компетентності експертів-товарознавців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною рисою сучасного суспільства є стрімкий розвиток відносин між суб'єктами господарювання в різних галузях. Практика призначення судової товарознавчої експертизи і використання її у судочинстві свідчить про те, що ця експертиза може надавати достовірні докази та сприяти повному та об'єктивному дослідженню на основі спеціальних знань з подальшим наданням компетентного висновку. Не останню роль відіграє професійна компетентність судового експерта, яка інтегрує в собі знання (спеціальні знання), вміння, навички та ставлення працівника відповідно до вимог цієї професії.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) стаття 69 Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального правопорушення і стосуються сфери її знань [1].

У Законі України «Про судову експертизу» від 24 травня 1994 року судовою експертизою є дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів із метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [2]. Здійснення судової експертизи передбачає наявність професійних вмінь у відповідній галузі, основу яких становить поєднання спеціальних знань і певний досвід їх застосування в різних ситуаціях. Професійні вміння проявляються у професійній компетентності судового експерта.

Сама сутність професійної компетентності визначається через визначення її поняття. Сьо-

годні є багато поглядів щодо тлумачення поняття професійна компетентність. М.М. Виноградова зазначає, що весь обсяг знань, якими володіє експерт і які він повинен застосовувати в межах повноважень, наданих йому законодавством, можна охарактеризувати як його компетентність, а ступінь володіння цими знаннями та вміння застосовувати їх на практиці – як компетентність [3, с. 541–542]. Тоді як Н.І. Клименко трактує компетентність експерта, як суб'єктивна характеристика здібностей конкретного експерта вирішувати поставлені перед ним завдання і ступінь володіння ним теорією, методами і методиками експертного дослідження. Компетентність експерта в конкретній експертизі відображається у результатах проведеного дослідження, що висвітлено в його висновках [4, с. 21]. На думку О.І. Федоренко, професійна компетентність судового експерта – це якісна характеристика оволодіння фахівцем своєю професійною діяльністю, яка передбачає: усвідомлення своїх спонукань до цієї діяльності (професійних потреб, інтересів, прагнень, ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, усвідомлення своєї соціальної ролі); володіння комплексом професійних знань, вмінь та наявність особистісних якостей як спеціаліста, здатного ефективно виконувати свої професійні обов'язки [5, с. 197–198]. М.Г. Щербаковський вважає, що компетентність – це наявність компетенції у конкретного індивіда, (некомпетентність відповідно відсутність такої компетенції). Компетентність є парною до категорії компетенції, тому вони взаємопов'язані, яка характеризує суб'єктивні здібності судового експерта. Компетентність відображає готовність експерта до практичного проведення експертних досліджень [6].

Компетентність судового експерта визначається його освітою, спеціальною підготовкою, досвідом у вирішенні поставлених завдань, індивідуальною здатністю до нестандартного продуктивного мислення при написанні експертиз різної складності. Критерії компетентності судового експерта поділяється на три рівні: базова, індивідуальна; компетентність експерта конкретної експертної спеціальності [7, с. 164–165]:

а) базова компетентність – визначає здатність судового експерта самостійно виконувати дорученні йому завдання, спираючись на деякий багаж знань отриманих в процесі навчання у вузі, а також вмінь та навичок з експертної спеціальності отриманих в результаті підготовки до атестації та отримання кваліфікації судового експерта;

б) індивідуальна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження і саморозвитку в межах професії та спеціалізації, впевненість в собі, вміння примати рішення, готовність до реалізації себе в професійній діяль-

ності і до професійного зростання і підвищення кваліфікації;

в) компетентність експерта конкретної експертної спеціальності. Здатність вирішувати поставлені завдання при проведенні експертизи в конкретній спеціальності.

Професійна компетентність являє сукупність цих рівнів. У державних експертних установах професійна компетентність судового експерта перевіряється і засвідчується експертно-кваліфікаційними комісіями, відповідно до Положення Експертно-кваліфікаційної комісії (далі – ЕКК) МВС та атестації судових експертів Експертної служби МВС (Наказ № 102 від 8 лютого 2017 р.). Згідно з частиною 2 пункту 3 ЕКК відповідно до покладених на неї завдань розглядає питання щодо працівників Експертної служби про: 1) надання або підтвердження кваліфікації судового експерта; 2) припинення діяльності як судового експерта; 3) надання чи позбавлення кваліфікаційного класу судового експерта; 4) дисциплінарну відповідальність судового експерта. Розглянемо більш детальноше два питання – це присвоєння або підтвердження кваліфікації судового експерта. Отже, в першому випадку, відповідно до частини 4 пункту 1 – присвоєння кваліфікації судового експерта здійснюється у формі усного кваліфікаційного іспиту. Білети для перевірки рівня знань працівників норм законодавства про судову експертизу, процесуального законодавства та спеціальної підготовки формуються з п'яти питань за відповідними програмами підготовки судового експерта, затверджуються головою ЕКК та схвалюються науковою радою Експертної служби МВС (далі – НР). У другому випадку – підтвердження кваліфікації судового експерта здійснюється шляхом тестування та співбесіди (тестування з метою перевірки рівня знань працівників проводиться з використанням тестів із питань законодавства про судову експертизу, процесуального законодавства та спеціальної підготовки, які формуються за відповідними програмами підготовки судового експерта, затверджуються головою ЕКК та схвалюються НР. Співбесіда проходить у формі опитування з метою визначення рівня професійних знань працівника за відповідною експертною спеціальністю) відповідно до частини 5 пункту 3 [8].

Розглядаючи питання професійної компетентності судових експертів-товарознавців, необхідно дати визначення, що являє собою товарознавча експертиза. Отже, товарознавча експертиза – це дослідження властивостей товарів з метою визначення їх якості та відповідності існуючим стандартам. Сутність товарознавчої експертизи полягає в тому, що за допомогою спеціальних знань, якими володіє експерт-товарознавець, вивчити та дослідити

споживчі властивості товарів, визначити фактичний стан виробів, їх якості та на основі цього обґрунтувати вартість цих об'єктів шляхом надання незалежних компетентних висновків.

Оцінюючи висновок експерта, важливим є питання оцінки компетентності, тому перш за все необхідно проаналізувати чи відображена у висновку інформація, що характеризує експерта з точки зору фахівця у певній галузі знань; чи відповідають ці спеціальні знання питанням, які поставлені перед експертом; чи потрібні для вирішення поставлених перед експертом питань спеціальні знання даного профілю; чи відповідають компетенції та спеціалізації експерта ті засоби та методи, які він використовував для вирішення поставлених перед ним питань. Також необхідно оцінити чи не вийшов експерт за межі своєї компетенції при формуванні висновку. Висновок вважається таким, що виходить за межі експертної компетенції у таких випадках як, експерт відповідаючи на запитання зачіпає сферу наук, які не входять до кола його спеціальних знань та якщо для вирішення поставленого запитання не потрібні спеціальні знання, а достатньо лише суб'єктивні судження, які формуються на життєвому досвіді та здоровому глузді [9, с. 161].

Висновок судової експертизи є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні, тому він повинен відповідати певним критеріям та базуватись на таких принципах, як: законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Згідно з чинним законодавством, зокрема статтею 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [1].

Основним критерієм допустимості висновку експерта в судовій експертизі є дотримання процесуальної форми при її проведенні та складанні висновку, що передбачає: дотримання вимог кримінального процесуального закону, належне процесуальне оформлення призначення та оформлення результатів експертизи, процесуальна самостійність та персональна відповідальність експерта за наданий ним висновок, безпосередність дослідження, об'єктивність і достовірність проведеного дослідження та висновку. У статті 101 КПК визначено, що запитання які ставляться експерту та його висновок щодо них, не можуть виходити за межі його спеціальних знань, тобто за межі його компетенції [1].

У сучасних умовах під компетентністю експерта-товарознавця необхідно розуміти сукупність спеціальних знань та навиків у вирішенні постав-

**Вербально-числова шкала оцінки
рівня спеціальних знань**

Градація відповідей на поставлені запитання (S)	
Кількість правильних відповідей	Діапазон значень
100–90	5
89–70	4
69–50	3
49–30	2
1–29	1

лених питань. Наприклад, щодо характеристик товару:

а) ідентифікація товарів відповідно до класифікаційних ознак (вид, сорт, артикул, торговельна марка, модель, призначення тощо);

б) встановлення способу виробництва товарної продукції (промислова чи кустарного виробництва), підприємства-виробника, країни-виробника;

в) визначення відповідності пакування та транспортування, умов та термінів зберігання товарної продукції відповідно до нормативної документації;

г) визначення причини якісних змін товарної продукції (мають вони виробничий характер чи виникли під час транспортування, зберігання, у процесі експлуатації), виявлення дефектів;

ґ) визначення кількісних показників товару (вага, розмір, об'єм, розміри тощо), його комплектація, відповідність вимогам стандартів, технічних умов та умов постачання;

д) дослідження якості компонентів товару, встановлення їх вмісту у відсотках, визначення матеріалів та сировини, які були використані під час виготовлення продукції;

е) визначення ринкової вартості товару тощо.

Отже, критеріями за якими оцінюють компетентність експерта є знання, освіта, професійна підготовка та стаж роботи у сфері науки та/або практики, які необхідні для проведення тієї чи іншої експертизи в конкретній експертній спеціальності.

Пропонуємо методику розрахунку показника рівня компетенції судового експерта-товарознавця враховуючи такі основні складові елементи, як рівень спеціальних знань, стаж роботи та складність експертизи.

$$P_{kom} = \frac{S + K_v + K_e}{n}$$

де P_{kom} – показник рівня компетентності; S – рівень спеціальних знань експерта; K_v – коефіцієнт вагомості кожного з експертів з врахуванням стажу роботи; K_e – коефіцієнт складності експертизи; n – кількість судових експертів-товарознавців.

Рівень спеціальних знань (S) експерта визначається у вигляді проведення опитування за допомогою тестів – рекомендована анкета з тестами у кількості 100 запитань. Результати анкетування переводяться в кількісну форму за допомогою присвоєння оцінок кожному діапазону правильних відповідей.

Кожен експерт отримує спеціально розроблену анкету із запитаннями, яку він заповнює незалежно від інших.

Коефіцієнт вагомості з врахуванням стажу роботи (K_v) – беруться до уваги обіймана посада

і стаж роботи, який варіюється в межах від 1–2 років, 3–5 років, 6–10 років і більш як 11 років.

Коефіцієнт складності експертиз (K_e) – за основу взято Наказ № 591 від 17 липня 2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України», де в частині 1 пункт 14 прописано, що за своєю складністю судова експертиза та експертне дослідження поділяються на категорії: 1) прості – під час проведення яких досліджуються не більше десяти однорідних об'єктів, вирішуються не більше трьох запитань та застосовуються не більше трьох загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження; 2) середньої складності – під час проведення яких досліджуються від десяти до двадцяти однорідних і/або не більше десяти різноманітних об'єктів, вирішуються не більше п'яти запитань та застосовуються від трьох до п'яти загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження; 3) складні (особливої складності) – під час проведення яких досліджуються від двадцяти до ста (більше ста) однорідних і/або від десяти до двадцяти (більше двадцяти) різноманітних об'єктів, вирішуються п'ять і більше (шість і більше) запитань, застосовуються п'ять і більше загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження та два (більше двох) загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження) [10].

Отже, у статті запропоновано методику розрахунку показника рівня компетенції судових експертів-товарознавців з врахуванням їх рівня спеціальних знань, стажу роботи та складності написання експертизи.

Висновки. Підсумовуючи, потрібно зазначити, що товарознавство як наука вивчає споживні властивості товарів, тоді як метою товарознавчої експертизи є задоволення потреб замовників такої експертизи шляхом надання їм достовірної інформації щодо дослідження характеристик об'єкта експертизи, які були вище наведені. А це потребує особливих спеціальних знань в даній галузі та визначає рівень компетентності експерта при наданні висновку. Також критеріями за якими оці-

Таблиця 2

Вербально-числова шкала оцінки коефіцієнта вагомості з врахуванням стажу роботи

Посада	Коефіцієнт вагомості (K_2)			
	Стаж роботи, роки (діапазон значень)			
	1–2 роки	3–5 років	6–10 років	> 11
Судовий експерт-товарознавець	1	1,5	2,5	3
Старший судовий експерт	3,5	4,5	5	6
Головний судовий експерт	7	8	9,5	10

Таблиця 3

Вербально-числова шкала коефіцієнта складності експертизи

Рівень складності	Коефіцієнт складності експертиз (K_3)			Присвоєний бал
	Кількість об'єктів		Кількість питань	
	Однорідні	Різнорідні		
Прості	1–10	-	1–3	1
Середньої складності	10–20	1–10	1–5	2
Складні (особливої складності)	20–100 (>100)	10–20	5 i > (6 i >)	3

Таблиця 4

Вербально-числова шкала показника рівня компетентності

Діапазон значень	Опис значень
8,0–10,0 i >	Високий рівень компетентності судового експерта
5,0–7,9	Середній рівень компетентності судового експерта
1,0–4,9	Некомпетентний

нують компетентність судового експерта є базова компетентність, індивідуальна компетентність, компетентність експерта конкретної експертної спеціальності, які необхідні для проведення цієї

чи іншої експертизи в конкретній експертній спеціальності. Тоді, як показник рівня компетентності включає в себе такі складові як: рівень спеціальних знань, стаж роботи та складність експертиз.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 07.12.2020).
2. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 07.12.2020).
3. Виноградова М.М. Спорные вопросы определения пределов компетенции судебных экспертов-экономистов. *Теория і практика судової експертизи і криміналістики*. Харків: Право. 2010. Вип. 10. С. 540-547.
4. Клименко Н.І. Судова експертологія: курс лекцій. Київ, 2007. 526 с.
5. Федоренко О.І., Шевцов С.О. Зміст професійної компетентності працівників експертної служби МВС України. *Військова освіта*. 2017. № 1. С. 192-199.
6. Щербаковський М.Г., Щербаковський Л.П. Компетенція і компетентність судового експерта. *Криміналістика і судова експертиза: міжвід. наук.-метод. посібник*. К.: Міністерство юстиції України, 2013. Вип. 58. Ч.2. С. 95-104.
7. Бабій М.М. Поняття та рівні компетенції та компетентності судового експерта. Херсон, Україна, МЦНД, 2020. С. 163-165.
8. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17#Text> (дата звернення: 07.12.2020).
9. Пилипенко Г.М. Оцінка компетентності експерта. *Правничий часопис Донецького університету*. 2013. № 2. С. 159-164.
10. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> (дата звернення: 07.12.2020).

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. [The Code of Criminal Procedure of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Zakon Ukrainy «Pro sudovu ekspertyzu» vid 25.02.1994. [Law of Ukraine «On Forensic Examination» dated 25.02.1994] Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
3. Vinogradova M.M. (2010). Spornyye voprosy opredeleniya predelov kompetentsii sudebnykh ekspertov-ekonomistov. [Controversial issues of determining the limits of competence of forensic economists]. *Teoriia i praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 10, P. 540-547.
4. Klymenko N.I. (2007). Sudova ekspertolohiia: kurs leksii. [Forensic expertise: a course of lectures]. Kyiv.
5. Fedorenko O.I., Shevtsov S.O. (2017). Zmist profesiinoi kompetentnosti pratsivnykiv ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy. [The content of the professional competence of employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Vijs'kova osvita*. 1, P. 192-199.
6. Shcherbakovskyy M.G., Shcherbakovskyy L.P. (2013). Kompetentsiia i kompetentnist sudovoho eksperta. [Competence and competency of forensic expert]. Kyiv: Ministerstvo Ustytsii.
7. Babiy M.M. (2020). Poniattia ta rivni kompetentsii ta kompetentnosti sudovoho eksperta. [The concept and levels of competence and competency of a forensic expert]. *MCMD*, P. 163-165.
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu MVS ta atestatsiiu sudovykh ekspertiv Ekspertnoi sluzhby MVS. [On approval of the Regulation on the Expert Qualification Commission of the Ministry of Internal Affairs and Attestation of Forensic Experts of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17#Text>.
9. Pylypenko G.M. (2013). Otsinka kompetentnosti eksperta. [Assessment of the expert's competence]. *Pravnychyj chasorys*. 2, P. 159-164.
10. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii provedennia ta oformlennia ekspertnykh provadzen u pidrozdilakh Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy». [On approval of the Instruction on the organization and execution of expert proceedings in the departments of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.